

DOI <https://doi.org/10.51647/kelm.2020.3.1.47>

ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ ОПІКУНІВ ТА ПІКЛУВАЛЬНИКІВ ПОВНОЛІТНІХ ОСІБ В УКРАЇНІ ЗА ПОРУШЕННЯ СВОЇХ ОБОВ'ЯЗКІВ

Михайло Мерцалов

*аспірант кафедри цивільного, трудового та господарського права
Дніпровського національного університету імені Олеся Гончара (Дніпро, Україна)
ORCID ID: 0000-0001-6756-9494*

Анотація. Автор статті проводить аналіз законодавства України щодо відповідальності опікунів недієздатних осіб та піклувальників обмежено дієздатних осіб за порушення своїх обов'язків. Також проаналізовано статистичні дані правоохоронних органів щодо вчинення таких кримінальних правопорушень як злісне невиконання обов'язків по догляду за дитиною або за особою, щодо якої встановлена опіка чи піклування, та зловживання опікунськими правами.

Встановлено зв'язок вживання у нормах права оціночних понять, відсутності в законодавстві кваліфікуючих норм щодо дій опікунів та піклувальників відносно повнолітніх підопічних, які не передбачають тяжких наслідків за невиконання або неналежне виконання ними своїх повноважень. Надано пропозиції щодо вирішення виявлених дослідженням недоліків, зокрема запропоновано доповнити Кодекс України про адміністративні правопорушення новою статтею.

Ключові слова: адміністративна відповідальність, кримінальна відповідальність, опіка, піклування, недієздатна особа, обмежено дієздатна особа.

RESPONSIBILITY OF INDIVIDUALS IN THE FIELD OF ADULT GUARDIANSHIP

Mykhailo Mertsalov

*Postgraduate Student at the Department of Civil, Labour and Commercial Law
Oles Honchar Dnipro National University (Dnipro, Ukraine)
ORCID ID: 0000-0001-6756-9494*

Abstract. The author of this article analyzed legislation of Ukraine on the responsibility of guardians of incapacity and limited capacity persons for breach of their duties. Also, was establishing statistical information of law enforcement on the criminal incident as non-compliance with obligations for child care or person on the established guardianship.

Has been found to be associated using in other norms law imprecise terms, lack of criminalizing on the actions of guardian of wards, which are not suppose severe consequences for failure to comply with their obligations. Proposed solutions to analyzed deficiencies, such as add a new norm to the Code of Ukraine on Administrative Offenses.

Key words: administrative liability, criminal liability, guardianship, custody, incapacitated person, partially incapacitated person.

ODPOWIEDZIALNOŚĆ OPIEKUNÓW I KURATORÓW OSÓB PEŁNOLETNICH NA UKRAINIE ZA NARUSZENIE ICH OBOWIĄZKÓW

Mykhailo Mertsalov

*aspirant Wydziału Prawa Cywilnego, Prawa Pracy i Prawa Gospodarczego
Dnieprzańskiego Narodowego Uniwersytetu im. Olesia Honczara (Dniepr, Ukraina)
ORCID ID: 0000-0001-6756-9494*

Adnotacja. Autor niniejszego artykułu analizuje prawo Ukrainy dotyczące odpowiedzialności opiekunów osób ubezwłasnowolnionych i kuratorów osób ograniczonych w zdolności do czynności prawnych za naruszenie ich obowiązków. Ponadto analizowane są statystyki organów ścigania dotyczące popełnienia takich czynów zabronionych, jak złośliwe niedopełnienie obowiązków związanych z opieką nad dzieckiem lub osobą, dla której ustanowiono opiekę lub kuratelę oraz nadużycie praw opiekuńczych. Ustalono zależność stosowania w przepisach prawa pojęć ewaluacyjnych, braku w przepisach prawa przepisów kwalifikujących do działań opiekunów i kuratorów wobec pełnoletnich podopiecznych, które nie przewidują poważnych konsekwencji za niewykonanie lub nienależyte wykonanie przez nich swoich uprawnień. Podano propozycje rozwiązania uchybień zidentyfikowanych przez badanie, w szczególności proponuje się uzupełnienie Kodeksu Ukrainy o Wykroczenia Administracyjne nowym artykułem.

Słowa kluczowe: odpowiedzialność administracyjna, odpowiedzialność karna, opieka, kuratela, osoba ubezwłasnowolniona, osoba ograniczona w zdolności do czynności prawnych.

Вступ. Забезпечення реалізації прав, свобод та інтересів осіб, які мають захворювання психічного характеру, розлади психіки, що істотно впливають на їх здатність усвідомлювати значення своїх дій та (або) керувати ними,

завжди повинно залишатися одним із пріоритетних завдань для держави. Після обмеження судом цивільної дієздатності фізичної особи або визнання її недієздатною особою призначається піклувальник чи опікун.

Враховуючи психічний стан такої особи, наслідки обмеження та позбавлення цивільної дієздатності, поточний стан законодавчого регулювання правовідносин за участі таких осіб, не буде помилковим твердженням, що підопічний дуже залежить від свого піклувальника або опікуна, що породжує ризики зловживання з боку опікунів чи піклувальників своїми правами, невиконання або неналежне виконання ними своїх обов'язків. На ґрунті вказаного нагальним є питання дослідження законодавчого регулювання відповідальності опікунів та піклувальників.

Правовідносини у сфері опіки та піклування досліджувало багато науковців, зокрема Ю.Ю. Сойка (2018), Н.О. Доніна (2019), В.І. Бірюков (2012), Г.А. Миронова (2018), А.М. Куца (2014), Д.П. Євтеєва (2016), Є.С. Усова (2016), П.Р. Сенік (2019), С.С. Шум (2014), Г.М. Устінова-Бойченко (2014), І.В. Мамай (2015). Необхідно зазначити, що перелік дослідників, які вивчали цю тематику, не є вичерпним. З огляду на досліджувані науковцями проблеми питання відповідальності опікунів та піклувальників за незаконні дії щодо своїх підопічних до кінця не є розкритими.

Основна частина. Метою дослідження є правовий аналіз відповідальності опікунів над недієздатними особами та піклувальників над особами, цивільна дієздатність яких обмежена, за зловживання ними своїми правами, невиконання або неналежне виконання ними своїх обов'язків.

Мета дослідження зумовлює розв'язання таких завдань: проведення огляду законодавства України, що регулює питання відповідальності опікунів та піклувальників за невиконання або неналежне виконання ними своїх обов'язків відносно своїх підопічних на наявність істотних недоліків; проведення аналізу статистичних даних щодо притягнення до відповідальності опікунів (піклувальників) за порушення ними своїх обов'язків; надання пропозицій по удосконаленню законодавства України в цій сфері.

Під час проведення дослідження були використані теоретико-юридичний, формально-юридичний, спеціально-юридичний методи, метод системного та структурного аналізу.

Останніми роками законотворці України прийняли низку законодавчих змін, які покращують правове становище недієздатних осіб та осіб, цивільна дієздатність яких обмежена. Так, Верховною Радою України шляхом прийняття Закону України «Про внесення змін до Господарського процесуального кодексу України, Цивільного процесуального кодексу України, Кодексу адміністративного судочинства України та інших законодавчих актів» від 03.10.2017 № 2147-VIII Главу 2 Розділу IV Цивільного процесуального кодексу України, що регулює проведення процедури обмеження цивільної дієздатності фізичної особи, визнання її недієздатною та поновлення цивільної дієздатності такої особи, було викладено у новій редакції (Pro vnesennia zmin do Hospodarskoho protsesualnoho kodeksu Ukrainy, Tsyvilnoho protsesualnoho kodeksu Ukrainy, Kodeksu administratyvnoho sudochynstva Ukrainy ta inshykh zakonodavchykh aktiv, 2017).

Незважаючи на те, що подібні зміни повністю не відображають ідеальну модель регулювання зазначених вище процесів, вони суттєво покращують правове становище осіб, цивільна дієздатність яких є предметом судового розгляду. Проте навіть при забезпеченні належної процедури призначення законного представника осіб, які страждають на психічні розлади, що істотно впливають на їх здатність усвідомлювати значення своїх дій та (або) керувати ними, або позбавляють такої здатності, держава повинна забезпечити таку особу належними запобіжними заходами від ймовірної негативної поведінки опікуна або піклувальника.

Такі заходи не повинні обмежуватися виключно цивільними регулюванням правовідносин з огляду на наявні ризики порушення законодавства та наслідки протиправних дій. Поточне законодавство України, окрім можливого настання цивільної відповідальності, передбачає лише кримінальну відповідальність за статтями 166 і 167 Кримінального кодексу України за вчинення опікуном (піклувальником) щодо недієздатної (обмежено дієздатної) особи дій, пов'язаних із порушенням ним своїх обов'язків за:

1) злісне невиконання обов'язків по догляду за дитиною або за особою, щодо якої встановлена опіка чи піклування, яке полягає у злісному невиконанні батьками, опікунами чи піклувальниками встановлених законом обов'язків по догляду за дитиною або за особою, щодо якої встановлена опіка чи піклування, що спричинило тяжкі наслідки;

2) зловживання опікунськими правами, яке полягає у використанні опіки чи піклування з корисливою метою на шкоду підопічному, зокрема зайняття житлової площі, використання майна тощо (Kryminalnyi kodeks Ukrainy, 2001).

Звертаючись до статистичних даних з єдиних звітів про кримінальні правопорушення, опублікованих на офіційній вебсторінці Офісу Генерального прокурора за Формою № 1, по злочинах у вигляді злісного невиконання обов'язків по догляду за дитиною або за особою, щодо якої встановлена опіка чи піклування, за 2017 рік кількість облікованих кримінальних правопорушень складала 155, у яких провадження закрито, в тому числі за частиною 1 пунктами 1, 2, 4, 6 статті 284 Кримінального процесуального кодексу України (враховуючи попередній період), – 355 (Yedynyi zvit Heneralnoi prokuratury Ukrainy pro kryminalni pravoporushennia za sichen-hruden 2017 roku, 2017).

За 2018 рік кількість облікованих кримінальних правопорушень складала 163, у яких провадження закрито, в тому числі за частиною 1 пунктами 1, 2, 4, 6 статті 284 Кримінального процесуального кодексу України (враховуючи попередній період), – 299 (Yedynyi zvit Heneralnoi prokuratury Ukrainy pro kryminalni pravoporushennia za sichen-hruden 2018 roku, 2018).

За 2019 рік кількість облікованих кримінальних правопорушень складала 160, у яких провадження закрито, в тому числі за частиною 1 пунктами 1, 2, 4, 6 статті 284 Кримінального процесуального кодексу

України (враховуючи попередній період), – 221 (Yedynyi zvit Heneralnoi prokuratury Ukrainy pro kryminalni pravoporushennia za sichen-hruden 2019 roku, 2019).

З січня по жовтень (включно) 2020 року кількість облікованих кримінальних правопорушень складала 139, у яких провадження закрито, в тому числі за частиною 1 пунктами 1, 2, 4, 6 статті 284 Кримінального процесуального кодексу України (враховуючи попередній період), – 170 (Yedynyi zvit Heneralnoi prokuratury Ukrainy pro kryminalni pravoporushennia za sichen-zhovten 2020 roku, 2020).

Необхідно зауважити, що цей вид злочину передбачає вчинення незаконних дій відносно дітей і повнолітніх недієздатних осіб та осіб, цивільна дієздатність яких обмежена. При веденні обліку кримінальних правопорушень за статтею 166 Кримінального кодексу України органами прокуратури не виокремлювалися злочини за видом потерпілого і окремих статистичний збір щодо цього не проводився. Зважаючи на те, що за кількісним складом громадян України категорія «дітей» значно більша за категорію «повнолітніх осіб, щодо яких встановлена опіка або піклування», вірогідним є і твердження, що кількість правопорушень щодо останніх (згідно наведеної статистики) є значно меншою ніж щодо «дітей».

Статистичні дані з єдиних звітів про кримінальні правопорушення по злочинах у вигляді зловживання опікунськими правами свідчать, що за 2017 рік кількість облікованих кримінальних правопорушень складала 3, у яких провадження закрито, в тому числі за частиною 1 пунктами 1, 2, 4, 6 статті 284 Кримінального процесуального кодексу України (враховуючи попередній період), – 4 (Yedynyi zvit Heneralnoi prokuratury Ukrainy pro kryminalni pravoporushennia za sichen-hruden 2017 roku, 2017).

За 2018 рік кількість облікованих кримінальних правопорушень складала 4, у яких провадження закрито, в тому числі за частиною 1 пунктами 1, 2, 4, 6 статті 284 Кримінального процесуального кодексу України (враховуючи попередній період), – 3 (Yedynyi zvit Heneralnoi prokuratury Ukrainy pro kryminalni pravoporushennia za sichen-hruden 2018 roku, 2018).

За 2019 рік кількість облікованих кримінальних правопорушень складала 5, у яких провадження закрито, в тому числі за частиною 1 пунктами 1, 2, 4, 6 статті 284 Кримінального процесуального кодексу України (враховуючи попередній період), – 1 (Yedynyi zvit Heneralnoi prokuratury Ukrainy pro kryminalni pravoporushennia za sichen-hruden 2019 roku, 2019).

З січня по жовтень (включно) 2020 року кількість облікованих кримінальних правопорушень складала 1, у яких провадження закрито, в тому числі за частиною 1 пунктами 1, 2, 4, 6 статті 284 Кримінального процесуального кодексу України (враховуючи попередній період), – 2 (Yedynyi zvit Heneralnoi prokuratury Ukrainy pro kryminalni pravoporushennia za sichen-zhovten 2020 roku, 2020).

Відносно низька кількість зафіксованих злочинів і значна кількість злочинів, за якими провадження закрито за частиною 1 пунктами 1, 2, 4, 6 статті 284 Кримінального процесуального кодексу України можуть свідчити, зокрема, про латентність цих видів правопорушень через наявність проблем із кваліфікуванням дій (бездіяльності) опікунів та піклувальників у зв'язку з недосконалістю правового унормування правовідносин у сфері опіки та піклування повнолітніх осіб.

Застосування оціночних понять «злісне невиконання», «обов'язки по догляду» та «тяжкі наслідки» в диспозиції статті 166 Кримінального кодексу України викликають складнощі у правозастосуванні цієї норми. Для належної оцінки зазначених понять необхідно визначити обсяг обов'язків опікунів та піклувальників за нормами права України.

Так, відповідно до статті 67 Цивільного кодексу України опікун зобов'язаний дбати про підопічного, про створення для нього необхідних побутових умов, забезпечення його доглядом і лікуванням, вчиняє правочини від імені та в інтересах підопічного, зобов'язаний вживати заходів щодо захисту цивільних прав та інтересів підопічного (Tsyvilnyi kodeks Ukrainy, 2003). Відповідно до статті 69 Цивільного кодексу України піклувальник над фізичною особою, цивільна дієздатність якої обмежена, зобов'язаний дбати про її лікування, створення для неї необхідних побутових умов, вживати заходів щодо захисту цивільних прав та інтересів підопічного (Tsyvilnyi kodeks Ukrainy, 2003).

Відповідно до статті 72 Цивільного кодексу України опікун зобов'язаний дбати про збереження та використання майна підопічного в його інтересах, самостійно здійснювати витрати, необхідні для задоволення потреб підопічного (за рахунок доходів підопічного, визначених у цій статті кодексу) (Tsyvilnyi kodeks Ukrainy, 2003).

Відповідно до пунктів 4.3, 4.11 Правил опіки та піклування, затверджених наказом Державного комітету України у справах сім'ї та молоді, Міністерства освіти України, Міністерства охорони здоров'я України, Міністерства праці та соціальної політики України 26.05.1999 № 34/166/131/88, опікун (піклувальник) повинен раз на рік здійснювати повне медичне обстеження підопічних, опікун над психічно хворим, який є небезпечним для себе або для оточуючих, повинен сповістити про це районний (міський) відділ внутрішніх справ і вжити заходів щодо направлення підопічного в психіатричну лікарню для лікування.

Опікуни (піклувальники) подають щорічно (не пізніше 1 лютого) до органів опіки та піклування звіт про свою діяльність за минулий рік щодо захисту прав та інтересів підопічних, у тому числі щодо збереження належного їм майна та житла. На вимогу органів опіки та піклування опікуни (піклувальники) зобов'язані подавати звіти в інший визначений ними термін. Після припинення опіки та піклування опікуни (піклувальники) подають загальні звіти про свою діяльність (Pro zatverdzhennia Pravyl opiky ta pikluvannia, 1999).

Загалом злісне невиконання обов'язків опікунів та піклувальників щодо підопічних може виявлятися у повторному або систематичному порушенні своїх обов'язків, що, зокрема, може мати тривалий характер. Доцільним є законодавче визначення критеріїв «злісності» для унеможливлення помилкового трактування суб'єктами правозастосування.

Відповідно до понятійного апарату, викладеного у статті 1 Закону України «Про реабілітацію осіб з інвалідністю в Україні», під доглядом за особою з інвалідністю розуміється сукупність соціальних послуг, спрямованих на соціально-побутову допомогу та підтримку, захист і забезпечення життєдіяльності особи з інвалідністю (Pro rehabilitatsiuiu osib z invalidnistiu v Ukraini, 2005).

Д.П. Євтеєва, досліджуючи норму статті 166 Кримінального кодексу України, зазначає, що догляд батьків, опікунів та піклувальників за дітьми або підопічними охоплює широке коло обов'язків по їх вихованню, фізичному, психічному, духовному, соціальному та інтелектуальному розвитку, забезпеченню нормальних умов для існування (харчування, одяг, побутові умови) відповідно до їх віку та стану здоров'я, піклуванню про їх здоров'я, нагляду за ними та убезпеченню їх від різних негативних чинників, задоволенню принаймні основних їх потреб (Yevtieieva, 2016: 226–227). Як зазначає М.С. Бойко, обов'язки опікунів щодо недієздатних осіб зводяться до турботи про утримання, створення необхідних побутових умов, забезпечення необхідного догляду та лікування тощо (Boiko, 2009: 69).

У контексті опіки та піклування над повнолітніми особами доречним буде трансформація цього поняття та викладення його в такій редакції: доглядом за повнолітньою особою, щодо якої встановлена опіка чи піклування, є виконання опікуном або піклувальником своїх обов'язків відносно підопічного щодо забезпечення його життєдіяльності, фізичної, психічної, духовної, соціальної та інтелектуальної реабілітації та адаптації, здійснення соціального та правового захисту.

Як зазначає Є.С. Усова, у диспозиції статті 166 Кримінального кодексу України не розкрито значення поняття «тяжкі наслідки», що призводить до його довільного тлумачення і збільшення ролі суб'єктивного фактору при винесенні вироків і призначенні покарання (Usova, 2016).

У контексті вчинення злочину відносно недієздатної особи або особи, цивільна дієздатність якої обмежена, погоджуємося, що до тяжких наслідків слід відносити тяжку хворобу, смерть, соціальну занедбаність, перебування особи у стані, що загрожує її життю.

Іншою проблемою, окрім складності кваліфікації дій за оціночними поняттями, визначеними у статті 166 Кримінального кодексу України, є кваліфікація дій опікуна або піклувальника повнолітньої особи за невиконання ним встановлених законом обов'язків по догляду за особою, щодо якої встановлена опіка чи піклування, що не спричинило тяжкі наслідки.

На відміну від вчинення таких дій відносно недієздатних осіб та осіб, цивільна дієздатність яких обмежена, особи, які вчинили такі дії відносно дітей, можуть підпадати під дію статті 184 Кодексу України про адміністративні правопорушення – ухилення батьків або осіб, які їх замінюють, від виконання передбачених законодавством обов'язків щодо забезпечення необхідних умов життя, навчання та виховання неповнолітніх дітей.

У деяких випадках повнолітня особа, щодо якої встановлено опіку або піклування, не може бути потерпілою за статтею 173² Кодексу України про адміністративні правопорушення – вчинення домашнього насильства, насильства за ознакою статі, тобто умисне вчинення будь-яких діянь (дій або бездіяльності) фізичного, психологічного чи економічного характеру (застосування насильства, що не спричинило тілесних ушкоджень, погрози, образи чи переслідування, позбавлення житла, їжі, одягу, іншого майна або коштів, на які потерпілий має передбачене законом право), внаслідок чого могла бути чи була завдана шкода фізичному або психічному здоров'ю потерпілого (Kodeks Ukrainy pro administratyvni pravoporushennia, 1984).

З огляду на можливість вчинення меншого за суспільною небезпечністю діяння опікуном або піклувальником, ніж такого, що є караним за Кримінальним кодексом України, особа може бути позбавлена повноважень з опіки чи піклування, проте вона не понесе ні кримінального, ні адміністративного покарання, у зв'язку з чим виховний процес буде нівельований, виправлення асоціальної поведінки особи не буде досягнуто. Тому без впровадження адміністративної відповідальності за такі дії складним для досягнення є запобігання вчиненню нових протиправних дій як такою особою, так і іншими.

Щодо зловживання опікунськими правами необхідно зазначити, що складність кваліфікування дії опікуна або піклувальника за статтею 167 Кримінального кодексу України виявляється у з'ясуванні «корисливої мети» використання опіки чи піклування на шкоду підопічному, оскільки трактування корисливості здебільшого ототожнюють з отриманням матеріальної вигоди. Так, за академічним тлумачним Словником української мови поняття «корисливий» – означає «той, який ґрунтується на користі»; «який робиться заради власної вигоди» (Slovnuk ukrainskoï movy, 1973). Таке розуміння статті унеможливило притягнення винних осіб за використання опіки чи піклування на шкоду підопічному з метою, що не пов'язана з безпосереднім або опосередкованим матеріальним збагаченням.

Для можливості притягнення опікуна (піклувальника) до кримінальної або у разі наявності законодавчих змін до адміністративної відповідальності, пов'язаної з невиконанням, неналежним виконанням обов'язків опікуна (піклувальника) або зловживанням повноваженнями опікуна (піклувальника) необхідно нормативним чином закріпити розширений вичерпний перелік їх прав та обов'язків. У цьому випадку можливою є наявність таких моделей:

1) визначення розширеного вичерпного переліку прав та обов'язків опікунів (піклувальників) у законодавстві України. Зазначена модель є досить жорсткою у зв'язку зі складністю процедури прийняття законів України;

2) визначення такого переліку у підзаконних нормативно-правових актах;

3) визначення прав та обов'язків опікунів (піклувальників) у судовому рішенні при визнанні особи недієздатною або при обмеженні її цивільної дієздатності.

На нинішньому етапі розвитку права в Україні доцільним є впровадження другої моделі, оскільки вона є більш гнучкою та динамічною через більш «просту» процедуру прийняття підзаконних нормативно-правових актів, тому у разі необхідності швидкого внесення змін в обов'язки зазначених осіб такі дії можуть бути реалізовані без процедури внесення змін до законодавства. Однак при використанні зазначеної моделі необхідною є зміна диспозиції статті 166 Кримінального кодексу України, в якій словосполучення «встановлених законом» підлягає вилученню.

Висновки. Проведення аналізу законодавства України у сфері опіки та піклування повнолітніх осіб, статистичних даних Генеральної прокуратури України та Офісу Генерального прокурора щодо кримінальних правопорушень за статтями 166, 167 Кримінального кодексу України, теоретичного надбання з цієї тематики дало змогу визначити основні недоліки законодавства України у сфері відповідальності опікунів та піклувальників над недієздатними особами та особами, цивільна дієздатність яких обмежена.

Результати статистичних даних можуть свідчити про те, що такі недоліки як вживання у диспозиціях норм статей 166, 167 Кримінального кодексу України оціночних понять «злісне невиконання», «обов'язки по догляду» та «тяжкі наслідки», відсутність у законодавстві належної нормативної кваліфікації протиправних діянь (бездіяльності) опікунів або піклувальників відносно своїх повнолітніх підопічних у вигляді невиконання, неналежного виконання своїх повноважень за відсутності тяжких наслідків, зловживання такими повноваженнями без умислу на матеріальне збагачення можуть впливати на латентність правопорушень відносно повнолітніх недієздатних осіб та осіб, цивільна дієздатність яких обмежена.

Вирішення зазначених проблем, зокрема, залежить від змін у законодавстві України. Вважаємо, що необхідним є доповнення Кодексу України про адміністративну відповідальність статтею 184¹ такого змісту: «Стаття 184¹. Невиконання або неналежне виконання обов'язків по догляду за особою, щодо якої встановлена опіка чи піклування. Невиконання або неналежне виконання опікунами чи піклувальниками встановлених законом обов'язків по догляду за особою, щодо якої встановлена опіка чи піклування, що не спричинило тяжких наслідків, тягне за собою попередження або накладення штрафу від п'ятдесяти до ста неоподатковуваних мінімумів доходів громадян. Ті самі дії, вчинені повторно протягом року після накладення адміністративного стягнення, тягнуть за собою накладення штрафу від ста до трьохсот неоподатковуваних мінімумів доходів громадян», нумерацію статей 184¹, 184² і 184³ Кодексу України про адміністративні правопорушення змінити на 184², 184³ та 184⁴.

Для забезпечення належного захисту прав, свобод та інтересів недієздатних осіб та осіб, дієздатність яких обмежена, необхідно встановити розширений вичерпний перелік повноважень опікунів та піклувальників. Зокрема, необхідним є створення методичних рекомендацій для правоохоронних і судових органів щодо кваліфікації протиправних дій (бездіяльності) опікунів та піклувальників відносно повнолітніх підопічних осіб.

Список використаних джерел:

1. Бойко М.С. Правові основи захисту цивільних майнових прав обмежено дієздатних та недієздатних осіб // Форум права. 2009. № 3. С. 67–73.
2. Євтєєва Д.П. Особливості об'єктивної сторони злісного невиконання обов'язків по догляду за дитиною або за особою, щодо якої встановлена опіка чи піклування (ст. 166 КК України) // Вісник асоціації кримінального права України. 2016. Т. 1. № 6. С. 224–240. doi:10.21564/2311-9640.2016.6.173131.
3. Єдиний звіт Генеральної прокуратури України про кримінальні правопорушення за січень-жовтень 2020 року. Форма № 1 (місячна), затверджена наказом Генерального прокурора від 30 червня 2020 року № 299 за погодженням із Держстатом України. URL: <https://old.gp.gov.ua/ua/statinfo.html>.
4. Єдиний звіт про кримінальні правопорушення за січень-грудень 2017 року. Форма № 1 (місячна), затверджена наказом Генеральної прокуратури України від 23 жовтня 2012 року № 100 за погодженням із Держстатом України. URL: <https://old.gp.gov.ua/ua/statinfo.html>.
5. Єдиний звіт про кримінальні правопорушення за січень-грудень 2018 року. Форма № 1 (місячна), затверджена наказом Генеральної прокуратури України від 23 жовтня 2012 року № 100 за погодженням із Держстатом України. URL: <https://old.gp.gov.ua/ua/statinfo.html>.
6. Єдиний звіт про кримінальні правопорушення за січень-грудень 2019 року. Форма № 1 (місячна), затверджена наказом Генеральної прокуратури України від 23 жовтня 2012 року № 100 за погодженням із Держстатом України. URL: <https://old.gp.gov.ua/ua/statinfo.html>.
7. Кодекс України про адміністративні правопорушення : Закон від 07.12.1984 року № 8073-X. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/80731-10>.
8. Кримінальний кодекс України : Закон від 05.04.2001 року № 2341-III. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2341-14>.
9. Про внесення змін до Господарського процесуального кодексу України, Цивільного процесуального кодексу України, Кодексу адміністративного судочинства України та інших законодавчих актів : Закон України від 03.10.2017 № 2147-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2147-19>.
10. Про затвердження Правил опіки та піклування : Наказ Державного комітету України у справах сім'ї та молоді, Міністерства освіти України, Міністерства охорони здоров'я України, Міністерства праці та соціальної політики України від 26.05.1999 року № 34/166/131/88.
11. Про реабілітацію осіб з інвалідністю в Україні : Закон від 06.10.2005 № 2961-IV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2961-15>.
12. Словник української мови: в 11 томах. Том 4, 1973. С. 289.

13. Усова Є.С. Кримінологічна характеристика та запобігання злісному невиконанню обов'язків по догляду за дитиною або за особою, щодо якої встановлена опіка чи піклування (ст. 166 КК України) : автореф. дис. канд. юрид. наук: 12.00.08 / Є.С. Усова; Харк. нац. ун-т внутр. справ. Харків, 2016. 16 с.
14. Цивільний кодекс України : Закон від 16.01.2003 року № 435-IV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/435-15>.

References:

1. Boiko M.S. Pravovi osnovy zakhystu tsyvilnykh mainovykh prav обмежено diiezdatnykh ta nediezdatnykh osib [Legal bases of protection of civil property rights of limitedly capable and incapable persons] // Forum prava. 2009. № 3. S. 67–73 [in Ukrainian].
2. Kodeks Ukrainy pro administratyvni pravoporushennia [Code of Ukraine on Administrative Offenses]: Zakon vid 07.12.1984 roku № 8073-X. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/80731-10> [in Ukrainian].
3. Kryminalnyi kodeks Ukrainy [Criminal Code of Ukraine] : Zakon vid 05.04.2001 roku № 2341-III. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2341-14> [in Ukrainian].
4. Pro reabilitatsiiu osib z invalidnistiu v Ukraini : Zakon vid 06.10.2005 № 2961-IV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2961-15> [in Ukrainian].
5. Pro vnesennia zmin do Hospodarskoho protsesualnogo kodeksu Ukrainy, Tsyvilnogo protsesualnogo kodeksu Ukrainy, Kodeksu administratyvnogo sudochynstva Ukrainy ta inshykh zakonodavchykh aktiv [About modification of the Commercial Procedural Code of Ukraine, the Civil Procedural Code of Ukraine, the Code of Administrative Procedure of Ukraine and other legislative acts] : Zakon Ukrainy vid 03.10.2017 roku № 2147-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2147-19> [in Ukrainian].
6. Pro zatverdzhennia Pravyl opiky ta pikluvannia [About the statement of Rules of guardianship and care] : Nakaz Derzhavnogo komitetu Ukrainy u spravakh simi ta molodi, Ministerstva osvity Ukrainy, Ministerstva okhorony zdorovia Ukrainy, Ministerstva pratsi ta sotsialnoi polityky Ukrainy vid 26.05.1999 roku № 34/166/131/88 [in Ukrainian].
7. Slovyk ukrainskoi movy: v 11 tomakh [Dictionary of the Ukrainian language: in 11 volumes]. Tom 4, 1973. S. 289 [in Ukrainian].
8. Tsyvilnyi kodeks Ukrainy [The Civil Code of Ukraine] : Zakon vid 16.01.2003 roku № 435-IV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/435-15> [in Ukrainian].
9. Usova Ye.S. Kryminolohichna kharakterystyka ta zapobihannia zlisnomu nevykonanniu oboviazkiv po dohliadu za dytynoiu abo za osoboiu, shchodo yakoi vstanovlena opika chy pikluvannia (st. 166 KK Ukrainy) [Criminological characteristics and prevention of malicious non-fulfillment of responsibilities for the care of a child or a person in respect of whom guardianship or custody has been established (Article 166 of the Criminal Code of Ukraine)] : avtoref. dys. kand. yuryd. nauk: 12.00.08 / Ye.S. Usova; Khark. nats. un-t vnutr. sprav. Kharkiv, 2016. 16 s [in Ukrainian].
10. Yedynyi zvit Heneralnoi prokuratury Ukrainy pro kryminalni pravoporushennia za sichen-hruden 2017 roku. Forma № 1 (misiachna), zatverdzhena nakazom Heneralnoi prokuratury Ukrainy vid 23 zhovtnia 2012 r. № 100 za pohodzhenniam iz Derzhstatom Ukrainy [The only report criminal offenses in January-December 2017]. URL: <https://old.gp.gov.ua/ua/statinfo.html> [in Ukrainian].
11. Yedynyi zvit Heneralnoi prokuratury Ukrainy pro kryminalni pravoporushennia za sichen-hruden 2018 roku. Forma № 1 (misiachna), zatverdzhena nakazom Heneralnoi prokuratury Ukrainy vid 23 zhovtnia 2012 r. № 100 za pohodzhenniam iz Derzhstatom Ukrainy [The only report criminal offenses in January-December 2018]. URL: <https://old.gp.gov.ua/ua/statinfo.html> [in Ukrainian].
12. Yedynyi zvit Heneralnoi prokuratury Ukrainy pro kryminalni pravoporushennia za sichen-hruden 2019 roku. Forma № 1 (misiachna), zatverdzhena nakazom Heneralnoi prokuratury Ukrainy vid 23 zhovtnia 2012 r. № 100 za pohodzhenniam iz Derzhstatom Ukrainy [The only report criminal offenses in January-December 2019]. URL: <https://old.gp.gov.ua/ua/statinfo.html> [in Ukrainian].
13. Yedynyi zvit Heneralnoi prokuratury Ukrainy pro kryminalni pravoporushennia za sichen-zhovten 2020 roku. Forma № 1 (misiachna), zatverdzhena nakazom Heneralnogo prokurora vid 30 chervnia 2020 r. № 299 za pohodzhenniam z Derzhstatom [The only report criminal offenses in January-October 2020]. URL: <https://old.gp.gov.ua/ua/statinfo.html> [in Ukrainian].
14. Yevtieieva D.P. Osoblyvosti obiektyvnoi storony zlisnogo nevykonannia oboviazkiv po dohliadu za dytynoiu abo za osoboiu, shchodo yakoi vstanovlena opika chy pikluvannia (st. 166 KK Ukrainy) [Peculiarities of the objective side of malicious non-fulfillment of responsibilities for the care of a child or a person in respect of whom guardianship or custody has been established (Article 166 of the Criminal Code of Ukraine)] // Visnyk asotsiatsii kryminalnogo prava Ukrainy. 2016. T. 1. № 6. S. 224–240. doi:10.21564/2311-9640.2016.6.173131 [in Ukrainian].